

D.İ.Allahverdiyev

UOT: 339.9; JEL: F 15

Dünyanın iqtisadi siyasəti və Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin real mənzərəsi

Xülasə

Məqalədə, ölkəmizin xarici iqtisadi əlaqələrinin perspektivi və dünyada geosiyasi maraqların davamlı inkişafı, xarici iqtisadi əlaqələrə kompleks yanaşma, haqlı rəqabətə davamlı milli iqtisadiyyatın və xarici iqtisadi əlaqələrin mahiyyəti, beynəlxalq iqtisadi-siyasi vəziyyətin təhlili, xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafında yeni dünya münasibətinin formalaşması və inkişaf istiqamətləri tədqiq olunur.

Açar sözlər: beynəlxalq iqtisadi əlaqələr, xarici iqtisadi fəaliyyət, xarici investisiya, iqtisadi həmrəylik, beynəlxalq əməkdaşlıq, insan inkişafı, geosiyasi reallıqların mənzərəsi

Giriş

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyi ərzində qaynar ictimai-siyasi həyat yaşamış, öz müstəqilliyini daha da inkişaf etdirərək möhkəmləndirmiş və əbədiləşdirmişdir. Dünya birliyində özünəməxsus yer tutmağa çalışan müstəqil dövlətimizin xarici və daxili siyasətində ciddi dəyişikliklər baş vermişdir. Respublikamız dünyanın müasir tələblərinə cavab verən dövlətçilik və milli mənafə ruhunda beynəlxalq əməkdaşlığa köklənmiş xarici siyasət xəttini inkişaf etdirir. Düzgün xarici iqtisadi siyasət nəticəsində bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan dövlətlərlə qarşılıqlı və faydalı əməkdaşlıq qurmuşdur.

Azərbaycan inkişaf edən siyasi və iqtisadi inkişaf mərhələlərində

Aparadığımız təhlillər göstərir ki, dünyanın xarici iqtisadi əlaqələrin müasir vəziyyətə çatması üçün bəşər tarixi çox mürəkkəb və eyni zamanda şərəfli yollar keçmişdir. Belə ki, cəmiyyətin inkişafı ictimai icma, quldarlıq, feodalizm, kapitalizm mərhələlərindən keçərək müasir dünyaya qədəm qoymuşdur. Qədim Misirdən başlanan cəmiyyətin iqtisadi inkişaf mərhələsi tədricən dövlətlərin iqtisadi əlaqələrinə və xalqlararası diplomatik münasibətlərin formalaşmasına gətirib çıxarmışdır. Bir çox klassiklərin əsərlərində dövlətçilik ənənələrinin Afından əvvəl Qədim Misirdə təşəkkül tapdığı qeyd olunmaqla yanaşı Azərbaycan ərazisində siyasi və iqtisadi əlaqələrin çox qədimdən formalaşdığı da qeyd edilmişdir. Lakin, Azərbaycan tarixən iqtisadi-siyasi mövqeyinə görə sivilizasiyaların mərkəzində olmuşdur. Dünyada baş verən ictimai-siyasi proseslər Azərbaycandan təsirsiz ötürməmişdir. Bəşəriyyətdə neft bazarları uğrunda gedən amansız mübarizələr dünyada qüvvələr nisbətinin formalaşmasına, beynəlxalq iqtisadi siyasətin gedişinə öz təsirini göstərmişdir. Böyük dövlətlərin təzyiqi nəticəsində Azərbaycan dəfələrlə müstəqilliyini itirmişdir.(1) SSRİ-nin yaranması və bolşevik inqilabı nəticəsində Azərbaycan müstəqilliyini ilhaq etmişdir.

SSRİ-nin varlığı Azərbaycanın mütərəqqi ziyalıları kimi, dünyanın aparıcı qüvvələri üçün də arzu olunmaz idi. Bununla əlaqədar olaraq SSRİ-də mədəni inqilab prosesi başlamışdır. Belə bir tarixi mərhələdə dünyanın «kölgə hökuməti» adlandırılan «qurum» 1985-ci ilin fevralında özünün növbəti toplantısını keçirmişdir. Həmin toplantıda SSRİ dövlətini çoxlu kiçik «müstəqil» dövlətə parçalamaq və onları öz aralarında münaqişəyə məcbur etmək barədə qərar qəbul etmişdir. Nə üçün? Təhlillərdən belə məlum olur ki, Sov.İKP-yə rəhbərlik etməyə başlayan M.S.Qorbaçov, xalqın və partiyanın maraqlarına və durğunluq dövrlərində yaranmış sosial-iqtisadi məsələlərin aradan qaldırılmasına, milli məsələlərə biganə yanaşmış və guya, Leninin nüfuzunun bərpasına səy göstərmişdir. O,

uğursuz yenidənqurma siyasətini və məkrli fikrini belə əsaslandırmağa çalışmışdır ki, guya XX əsrin sonlarında planetimizin resursları tükənəcəkdir. Reallıqda isə bütün dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin zərurəti SSPİ-nin dağılmasını şərtləndirmişdir. Belə ki, iqtisadi nailiyyətlərə bürokratik maneələrin olması və ideoloji düşmənçilik siyasəti, iqtisadi tənəzzülün aradan qaldırılmaması, ölkədə psixoloji və ideoloji böhran yaratmışdır ki, bu da SSPİ-nin süqutunu sürətləndirmişdir. Nəticədə SSRİ-nin dağılması və onun tərkibinə daxil edilmiş ölkələrin müstəqil dövlətə çevrilməsi dövrün zərurətinə çevrilmişdir. (1.səh.26)

Azərbaycanın müasir dövr baxımından inkişafı

Azərbaycan da bu siyasi reallığa qoşulmuş və müstəqilliyini yenidən bərpa etdirmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev həmin dövrü xarakterizə edərkən bildirmişdir ki, keçdiyimiz tarixi yola nəzər salarkən məlum olur ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bütün Azərbaycan xalqının milli sərvətidir və bu sərvətin ayrı-ayrı qurumların, şəxslərin inhisarına alınması yolverilməzdir.

Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafını ictimai əmək bölgüsü, istehsalın ixtisaslaşması və təsərrüfat həyatının beynəlmiləşməsi şərtləndirir. Bu məsələyə müxtəlif yanaşmalar mövcuddur. Hələ ABŞ prezidenti Teodor Ruzvelt qeyd edirdi ki, «Bütün zamanlarda - indi isə əvvəl olduğundan daha çox - dünyanı ilk növbədə gizli cəmiyyətlər idarə edib və etməkdədir. Siyasətdə təsadüf olmur. Əgər nə isə baş veribsə, deməli, beləcə də düşünülüb». Lakin, bəzi iqtisadçılar ziddiyyətli fikirlər irəli sürərək hesab edirlər ki, Teodor Ruzvelt 1907-ci ildə ABŞ konqresinə müraciətində bəyan etmişdir ki, «təbii resursların düşünülməmiş, səmərəsiz və amansızcasına istifadəsi (istismarı) nəticə etibarlı ilə onların dağıdılmasına gətirib çıxarmaqla, yer kürəsini məhvə sürükləyir və belə inkişaf bizim də iqtisadiyyatımızın çiçəklənməsinə, davamlı artımına səbəb olmaqla yanaşı müəyyən müddətdən sonra əks təsir göstərməklə, gələcək nəsillər üçün zərərli nəticələr verə bilər». (7) Hadisələrə ziddiyyətli prizmadan yanaşan Teodor Ruzveltin fikirləri əslində A.Marşalın iqtisadi fikirlərinin inkarı üzərində köklənmişdir. Belə ki, A.Marşal dünya iqtisadi sisteminə subyektiv-psixoloji mövqedən yanaşmağı və bu aspektlərə üstünlük verilməsini tövsiyə edirdi.

Beynəlxalq iqtisadi əlaqələr sahəsində irəli sürülmüş nəzəriyyələrdən biri də A.Smitin «mütləq üstünlüklər nəzəriyyəsi»dir. Beynəlxalq ticarətdə müqayisəli xərclər və üstünlüklər prinsipinə böyük əhəmiyyət verən A.Smit, bunu beynəlxalq əmək bölgüsü və ixtisaslaşma ilə bağlayır və göstərir ki, beynəlxalq ticarət vasitəsi ilə ayrı-ayrı ölkələr varlandığıca dünya iqtisadiyyatı da inkişaf edir, dünya ölkələri qapalı iqtisadiyyatdan imtina edərək daha sərfəli beynəlxalq ticarətlə məşğul olmalıdırlar. Hər hansı ölkə digəri ilə müqayisədə yüksək keyfiyyətli əmtəəni daha ucuz istehsal edə bilərsə, onda ölkənin, həmin əmtəə istehsalı üzrə ixtisaslaşması məqsədəuyğundur. Mütləq üstünlüyə malik olmayan əmtəələrin istehsal və ixracı ilə bütün ölkələr məşğul olar. Smit sənayenin sıxışdırılması və ticarətin məhdudlaşdırılması siyasətini mənasız bir siyasət hesab edirdi. O yazırdı: «bütöv bir xalqa öz əməyinin məhsulundan ona bacara bildiyi hər şeyi düzəltməyi, öz kapitalını və sənaye əməyini özü üçün daha faydalı hesab etdiyi tərzdə sərf etməyi qadağan etmək bəşəriyyətin müqəddəs hüquqlarının aşkar şəkildə pozulması deməkdir». (8) Eyni zamanda, A.Smit müəyyən əmtəələrin ölkəyə gətirilməsinin və ölkədən kənara aparılmasının qadağan edilməsini, yüksək idxal gömrük haqları qoyulmasını, idxal və ixracda inhisarçılığı kəskin tənqid etmişdir. O, ingilis müstəmləkəçiliyi siyasətinə qarşı çıxaraq bildirirdi ki, bu siyasət hakimiyyətlərin mənafeyinə ziddir və bir qrup inhisarçının mənafeyindən irəli gəlir.

Lakin, əməkdar elmi xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Şahbaz Muradov isə cəmiyyətin müasir iqtisadi vəziyyətini şərh edərək bildirmişdir ki, Azərbaycan dövlətinin banisi Heydər Əliyev 1970-80-cı illərdə ölkəmizin iqtisadi vəziyyətinin çətinliklərini hiss edərək, dövlət səviyyəsində respublikanın iqtisadi inkişafını və əhalinin işlə daha səmərəli

təmin olunması üçün elmi surətdə əsaslandırılmış uzun müddətli konsepsiyasının işlənilib hazırlanması vəzifəsini irəli sürmüşdür. O, yaxşı bilirdi ki, ölkənin gələcək iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyasını işləyib hazırlamaq üçün ilk növbədə burda yaşayan əhəlinin və müxtəlif sosial təbəqələrin malik olduğu dəyərlər, mənafe, ənənə və istəkləri diqqətlə nəzərə alınmalıdır. Xarici iqtisadi əlaqələrin real mənzərəsi, eyni zamanda yeni dünya iqtisadi siyasəti də məhz qeyd olunan faktora əsaslanmalı, insan dəyərlərinə önəm verilməlidir.

Xarici-iqtisadi əlaqələrin inkişafında əsas istiqamət insan kapitalının davamlı və hərtərəfli inkişafına yönəlməlidir. Mövcud insan potensialının kəmiyyət-keyfiyyət vəziyyəti obyektiv qiymətləndirilməlidir. Belə ki, cəmiyyətin inkişafı insan potensialının keyfiyyətindən asılıdır. Artıq müasir dünyada inkişaf etmiş ölkələrin əksəriyyəti belə bir anlayışı müəyyənləşdirmişdir ki, insan o zaman azad olur ki, iqtisadi cəhətdən azad olsun, ən böyük nailiyyət iqtisadi nailiyyətdir, lakin, insanlar iqtisadiyyat üçün deyil, iqtisadiyyat insan üçündür. Hazırda inkişaf etmiş ölkələrdə davamlı iqtisadi inkişafa, onun quruluşuna, kəmiyyət və keyfiyyətinə məqsəd kimi deyil, insan rifahının zənginləşdirilməsi, yaşayış keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və insan potensialının müntəzəm inkişafı üçün zəruri olan vasitə kimi baxılır. Bu səbəbdəndir ki, indi dünyada inkişaf etmiş ölkələrdə başqa istiqamətlərə nisbətən insan potensialına ayrılan vəsait daha səmərəli hesab edilir. (4.səh.14) Xarici iqtisadi əlaqələrin real mənzərəsinin müşahidəçilərinin baxışlarında müəyyən ziddiyyətlər və fərqlər olmasına baxmayaraq, dayanıqlı inkişafı ilk növbədə insan və cəmiyyətin uzun müddətli davamlı inkişafını zəruri edir. Çünki, iqtisadi inkişafın əsasını məhz insan faktoru, onun sağlamlığı, maddi, mənəvi və yüksək psixoloji tələblərinin ödənilməsi təşkil edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev ölkəmizin xarici iqtisadi əlaqələrinin dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasını 1970-1985-ci illərdən inkişaf mərhələsi olduğunu xatırladaraq qeyd etmişdir ki, hələ də məsuldar qüvvələrin yerləşdirilməsində kobud yanlışlıqlara yol verilməkdədir. İri obyekt və müəssələrin əksəriyyəti bir qayda olaraq Bakı, Sumqayıt şəhərlərində tikilirdi ki, bu da orta və kiçik şəhərlərin əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması dərəcəsini aşağı salır, ölkə əhəlisinin paytaxta axışmasına səbəb olur və mövcud çətinlikləri daha da ağırlaşdırırdı. Xarici iqtisadi əlaqələrin müasir tələblərindən olan, dünya birlikləri tərəfindən qəbul edilmiş dayanıqlı iqtisadi inkişaf istiqaməti və “Davamlı inkişaf” konsepsiyasıdır ki, bu da BMT tərəfindən ölkələr üçün sosial-iqtisadi proqram kimi təklif edilir. Davamlı inkişaf bütün ölkələrdə insanla ətraf mühitin vəhdətinə əsaslanan uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişafı nəzərdə tutan mexanizmdir.

Azərbaycan ərazisindən keçən Şimal-Cənub və Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizləri həm də əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə xidmət edir və əlavə iqtisadi dividendlər gətirir. Biz, həmçinin MDB-nin üzvü olan qonşu dövlətlərlə ölkəmiz üçün böyük layihələr həyata keçiririk. Azərbaycanın daxili və xarici siyasət kursunun təməli güclüdür. Biz mürəkkəb regionda yerləşsək də, bütün istiqamətlər üzrə əlaqələr qurmuşuq. Böyük dövlətlər kiçik ölkələrdəki münaqişələri ədalətli şəkildə həll etməlidirlər. Bu, həm də onlara güclü etimad yaradır. Təhlükəsizliyə təhdid yaradan ölkələrin və bu təhdidin bütün mümkün üsullarla qarşısını almağa çalışan ölkələrin sayının surətlə artdığı planetdə sülhün qorunub saxlanmasını yalnız dünya birliyi tərəfindən birlikdə yaşamaq məharəti vərdislərinin öyrənilməsi, mənimsənilməsi və tətbiq edilməsi şərti ilə təsəvvür etmək olar. Ona görə də, məlum olduğu kimi, sülh yalnız bərabərlər arasında daha davamlı olur. “V Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu cəmiyyətin hansı istiqamətdə hərəkət etdiyini anlamağa imkan verən dünya miqyaslı məkandır” Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademiki Ramiz Mehdiyevin qeyd etdiyi kimi beynəlmiləçilik və humanizm tərəqqinin sivilizasiya ənənələrinin təbii davamı olması ilə şərtlənir: “Bu gün bizim kiçik Yer planetimizin dünya

miqyaslı fəlakətlər təhlükəsi qarşısında getdikcə daha aciz qaldığı bir vaxtda “sivilizasiyalılıq” anlayışı ilk növbədə ayrı-ayrı insanlar və bütöv dövlətlər arasında ziddiyyətlərin və münaqişələrin zor işlətmədən dincliklə “aradan qaldırılması” deməkdir ki, bu da dünyanın yenidən qurulmasına məsuliyyət daşıyan qloballaşma anlayışına maneədir”.(3)

Qloballaşma çoxlarının təsəvvür etdiyi kimi özbaşınalığı deyil, əksinə azadlığı, ictimai münasibətləri tənzimləyən vəzifələri, mənəviyyat və qarşılıqlı hörməti nəzərdə tutur. Sonra qarşılıqlı məsuliyyət prinsipi gəlir. Postsovet məkanında bu prinsip son dərəcə aktual olub, müstəqil dövlətlərin yaranması, transformasiyaya uğrayan tarixi gerçəkliklər, birqütblü dünyanın inkişafı həyatın praktik olaraq bütün sahələrində yenilənmiş yanaşma və qərarları təkidlə tələb edib. Ölkələr arasında xarici iqtisadi artım sürətinin az fərqlənməsi uzun müddətli dövrdə iqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə fərqliliklər yaradır. 1870-1985-ci illərdə iqtisadi artımın orta illik tempi ABŞ-da 1,83%, Böyük Britaniyada isə 1,23% olmuşdur. İqtisadi artımdakı bu az fərq 115 il boyunca ona gətirib çıxarmışdır ki, ABŞ-da əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM Böyük Britaniyadakından 62% çox olmuşdur. ÜDM-in 2 dəfə artması ABŞ-da 40 ilə, Böyük Britaniyada isə 67 ilə əldə edilmişdir. 2015-ci ildə Azərbaycanda istehsal edilmiş ümumi daxili məhsulun həcmi əvvəlki ilə müqayisədə 1,8 faiz artaraq 53,2 milyard manat olmuşdur. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM-nin həcmi 5003,2 manat ABŞ dolları təşkil etmişdir. İqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunda 35,3 milyard manatlıq əlavə dəyər istehsal olunmuş, onun ÜDM-də xüsusi çəkisi 69,3 faiz təşkil etmişdir. Bu dövrdə ümumi daxili məhsulun 33,9 faizi sənayedə, 10 faizi ticarətdə, 6,2 faizi kənd təsərrüfatında, 19,3 faizi isə digər sahələrdə istehsal edilmişdir.

Ölkə prezidenti İlham Əliyev siyasəti güclü iqtisadiyyat yaratmaq, iqtisadi potensialı möhkəmləndirmək, cəsarətli iqtisadi islahatları həyata keçirmək və eyni zamanda yeni iş yerləri yaratmaqla, həm də xarici iqtisadi münasibətlərin inkişafına yönəlmişdir. Bununla yanaşı ölkədə postneft dövrünə hazırlıqlar tam başa çatmamış neftin qiymətlərinin birdən birə dünya bazarında 3-4 dəfə aşağı düşməsi ciddi fəsadlar yaratmışdır. Yaranmış vəziyyətdə daha ciddi problemlər, ölkənin bank sistemində baş vermişdir. 2015-ci ildə milli valyutanın kəskin devalvasiyası və son devalvasiyadan keçən dövr ərzində onun əlavə olaraq 18%-ə qədər dəyər itirməsi, bank sektorunun bugünkü iqtisadi reallıqları əvvəlcədən düzgün qiymətləndirməməsi ilə də bağlıdır. Tədqiqatlar göstərir ki, manatın ABŞ dollarına nisbətə dəyərdən düşməsi bankların qeyri-təkmil iqtisadi siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Ölkəyə böyük neft pulları daxil olduğu dövrdə bankların apardığı pul-kredit siyasətindəki yanlışlıqların ümumi mənzərəsi isə belədir. Rəsmi məlumatlarda qeyd olunan məlumatların reallığı bütün səviyyədə olan depozitlərin 75,5%, əhalinin əmanətlərinin 81,7%, kreditlərin 46,1% xarici valyutadadır. 2014-cü ilin son ayları ilə müqayisədə cari ilin sonlarında əhalinin banklardakı manatla olan əmanətləri 3,2 dəfə azalmış, xarici valyutada olan əmanətlər isə 2,3 dəfə sabit qalmışdır. Qeyd olunanlarla yanaşı, respublikamız başqa sahələrdə olduğu kimi xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində də köklü tədbirlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, 1991-ci ildə 82, 1992-ci ildə 64, 1995-ci ildə 69, 2000-ci ildə 122, 2005-ci ildə 135, 2006-cı ildə 143, hazırda isə 158 dövlətlə xarici iqtisadi əlaqələr yaradılmışdır. Azərbaycan Respublikasında 2015-ci ildə idxal-ixrac əməliyyatlarının təhlili göstərir ki, respublika 43 ölkə ilə birtərəfli idxal əməliyyatları (15480,5 min dollar) 10 ölkə ilə isə müvafiq olaraq ixrac əməliyyatlarını (1326 min dollar) həyata keçirmişdir. 96 ölkə ilə idxal-ixrac əməliyyatları ikitərəfli olmaqla, onun həcmi 36310069,9 min dollara bərabər olmuşdur. Aparılan təhlil idxal-ixrac əməliyyatlarının genişləndirilməsini və strukturunun təkmilləşdirilməsini göstərir. Azərbaycan Respublikasının hüquqi və fiziki şəxsləri 2016-cı ildə dünyanın 174 ölkəsindəki tərəfdaşları ilə ticarət əməliyyatları həyata keçirmiş, 103 ölkəyə məhsul idxal və ixrac

olunmuş, 158 ölkədən idxal olunmuşdur. Bütün bu göstəricilər ölkənin xarici iqtisadi əlaqələrinin dünyada artan nüfuzunu əks etdirir. Lakin, 2016-cı ildə ölkə iqtisadiyyatında xərclər gəlirləri üstələmişdir dünya bazarında neftin qiymətinin kəskin aşağı düşməsi neft hasil edən ölkələrin iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərmişdir. Bu sahədə vəziyyətin tənzimlənməsində neft istehsal edən ölkələrin, xüsusilə OPEK üzvlərinin üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

Nəticə

Yeni dünya nizamı və Azərbaycanın müasir vəziyyətdə geostrateji mövqeyi, Azərbaycanın regionda və dünya siyasətində tutduğu yerin araşdırılmasını zəruriləşdirir. Müasir Azərbaycanın üstünlükləri, perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi respublikamızın beynəlxalq siyasi arenada yerinin müəyyənləşdirilməsinə imkan yaradır. Təsadüfi deyildir ki, bu gün Azərbaycan regional lider olaraq xarakterizə olunur və dünya birliyinin etibarlı, sadıq tərəfdaşı imicini qazanmışdır. Bu isə öz növbəsində Azərbaycanın xarici siyasət prioritetlərində, strateji konsepsiyasında öz əksini tapmışdır. XXI əsrdə Azərbaycanın dünya düzənində yeri və rolunun araşdırılmasından irəli gələn prinsipial əsasları aşağıdakı təsnifat formasında qruplaşdırmaq mümkündür: XXI əsrin əvvəllərindən etibarən Azərbaycanın yeni dünya siyasətində bir ölkə qismində təmsil olunması, dünya birliyinə sürətli inteqrasiya, insan kapitalının formalaşması, məqsədyönlü sosial siyasətin inkişafı, uğurlu enerji siyasəti, Qərbin enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında Azərbaycanın aparıcı dövlətə çevrilməsi, zəruri əməkdaş imicinin qəbul olunması. Xarici iqtisadi əlaqələr inkişaf etdikcə dayanıqlı inkişafa prosesi sürətlənir, vətəndaşların daha yaxşı yaşayışına münbit şərait yaranır. Beləliklə, xarici iqtisadi əlaqələrin davamlı inkişaf etdirilməsi və ölkə iqtisadiyyatının dünya təsərrüfat sistemində inteqrasiyası, öz növbəsində, idxal-ixrac əməliyyatlarının təkmilləşdirilməsini tələb edir.

Ədəbiyyat

1. Dirçəliş XXI əsr jurnalı, Heydər Əliyevin nitqi. №1, 2000.
2. Prezident İlham Əliyevin Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında nitqi, prezident.az.
3. Akademik Ramiz Mehdiyev "Yeni dünya nizamı və milli ideya" məqaləsi. Azərbaycan qəzeti 21/07/2016
4. Ş.M.Muradov, "İqtisadi strategiyanın sosial iqtisadi nəticələri" "İqtisadi Xəbərlər" jurnalı, 2006
5. Ə.B.Sarıyev "Beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin inkişaf dinamikası" məqalə, Respublika qəzeti 05.01.2015.
6. <http://adam-smitin-iqtisadi-təlimi/>
7. https://Azərbaycanın_xarici_siyasəti.
8. <http://xalqqazeti.com/az/news/economy/>.
9. Kayzen .az

Д.И.Аллахвердиев

Резюме

В статье исследуется перспективы внешних экономических связей и продолжительного развития геополитических интересов в мире, увеличение иностранных инвестиций, развитие конкурентоспособных национальных богатств, раскрытие сущности и воссоздание реальной картины внешнеэкономических связей.

Ключевые слова: модель международного экономического развития, внешнеэкономическая деятельность, иностранные инвестиции, устранение потребностей, экономическая солидарность, международное сотрудничество, картина геополитических реалий.

D.I.Allahverdiyev

Summary

Real pictures of Azerbaijan foreign relations

The purpose of research is study the prospects of foreign economic relations and sustainable development of the geopolitical interests of the world, an increase in foreign investment, the development of competitive national wealth, disclosure and recreation of the real picture of foreign economic relations.

Keywords: model of international economic development, foreign trade, foreign investment, needs removal, economic solidarity, international cooperation, the picture of geopolitical realities

Elmi redaktor: i.f.d., K.Abdullayev

Daxil olub: 19.10.2016.

Çapa qəbul olunub: 28.10.2016.